

Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης

Τόμ. 6 (2020)

Καινοτόμες δράσεις (2) για τη συγγραφή λογοτεχνικής ιστορίας από φοιτήτριες/τές του Τμήματος για παιδιά μικρής ηλικίας

Μελπομένη Κανατσούλη

doi: [10.12681/dial.25562](https://doi.org/10.12681/dial.25562)

Copyright © 2020, Μελπομένη Κανατσούλη

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κανατσούλη Μ. (2020). Καινοτόμες δράσεις (2) για τη συγγραφή λογοτεχνικής ιστορίας από φοιτήτριες/τές του Τμήματος για παιδιά μικρής ηλικίας. *Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης*, 6, 287-300. <https://doi.org/10.12681/dial.25562>

Καινοτόμες δράσεις (2) για τη συγγραφή λογοτεχνικής ιστορίας από φοιτήτριες/τές του Τμήματος για παιδιά μικρής ηλικίας

Μελπομένη Κανατσούλη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2018-19, το Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΤΕΠΑΕ) του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και μετά από πρόταση των τριών καθηγητών που δίδασκαν τα μαθήματα της Παιδικής Λογοτεχνίας και Δημιουργικής Γραφής, δηλαδή, των Γαβριηλίδου Σοφίας, Κανατσούλη Μελπομένης και Καρακίτσιου Ανδρέα, προκήρυξε τον 1^ο Διαγωνισμό συγγραφής λογοτεχνικής ιστορίας από φοιτήτριες/τές του Τμήματος και για παιδιά μικρής ηλικίας. Το πρώτο αυτό εγχείρημα ακολούθησε ο 2^{ος} διαγωνισμός συγγραφής για το ακαδημαϊκό έτος 2019-20 και με την προκήρυξη προβλεπόταν –όπως και την προηγούμενη χρονιά– ένα είδος (συμβολικού) βραβείου.

Θέμα αυτού του 2^{ου} διαγωνισμού ήταν να γραφτεί μια λογοτεχνική ιστορία ή ένα βιβλίο γνώσεων, με ή χωρίς εικονογράφηση, σχετικά με το βιβλίο. Το θέμα αυτό αποδείχτηκε, εκ των υστέρων, δύσκολο. Μολονότι το βιβλίο, λογοτεχνικό ή γνώσεων, αποτελεί το βασικό εφόδιο –ακόμη και στην ψηφιακή του μορφή– για τον εκπαιδευτικό της προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, φαίνεται όμως πως στη συνείδηση των φοιτητών μας δεν έχει ακόμη αποκρυσταλλωθεί η μεγάλη σπουδαιότητά του. Τουλάχιστον αυτό δείχνει η μικρότερη ανταπόκριση των φοιτητών/τριών μας σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, αλλά επίσης και η αξιολόγηση των κειμένων που στάλθηκαν. Αρκετές ήταν εκτός θέματος ή ακολουθούσαν μια αρκετά τυποποιημένη συνταγή με πολύ διδακτισμό.

Η σημασία του παιδικού βιβλίου –και μάλιστα του λογοτεχνικού– είναι αδιαμφισβήτητη και τεκμηριωμένη σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Αυτό μαρτυρεί η μεγάλη παραγωγή και στην Ελλάδα ποιοτικών βιβλίων για παιδιά με προσεγμένη εικονογράφηση και εκδοτική αρτιότητα. Άλλωστε, τα όσα μεταπτυχιακά προγράμματα σχετικά με το βιβλίο και τη δημιουργική γραφή (δυστυχώς περιορισμένα – και αυτά μόνο σε παιδαγωγικά τμήματα και ούτε ένα σε φιλολογικά) τεκμηριώνουν το μεγάλο ενδιαφέρον αυτών που θέλουν να ασχοληθούν με τη συγγραφή βιβλίων για παιδιά.

Αυτό όμως το αυξανόμενο ενδιαφέρον τόσο από μελλοντικούς (επίδοξους) συγγραφείς όσο και από ανερχόμενους εκδοτικούς οίκους μπορεί να εμπεριέχει τον

Υπεύθυνη επικοινωνίας: Μελπομένη Κανατσούλη, menoula@nured.auth.gr, Καθηγήτρια, Αντιπρόεδρος στην Επιτροπή Κρατικών Βραβείων Παιδικού Βιβλίου του Υπουργείου Πολιτισμού, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

υπαρκτό κίνδυνο να διογκώνονται οι προσδοκίες τους σχετικά με την παραγωγή παιδικών βιβλίων. Με άλλα λόγια και για να μην κρυβόμαστε, η συγγραφή βιβλίων για παιδιά δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση· χρειάζεται συνδυασμό γνώσεων σχετικά με την παιδική ιδιοσυγκρασία, αλλά κυρίως φαντασία, δημιουργικό πνεύμα, ευφυΐα και χιούμορ από την πλευρά των συγγραφέων και αυστηρό, κριτικό μάτι (αλλά όχι στενά λογοκριτικό) από την πλευρά των εκδοτών.

Οι φοιτητές και φοιτήτριες των παιδαγωγικών τμημάτων έχουν, με μία έννοια, εντυπώσει στους τρόπους συγγραφής κειμένων για παιδιά, καθώς στο πλαίσιο των σπουδών τους τούς προσφέρονται τα σχετικά μαθήματα. Όμως καθώς, λόγω της φύσης των σπουδών τους, υιοθετούν όλο και μια πιο παιδαγωγική οπτική, αυτό συχνά αναπροσανατολίζει ή αποπροσανατολίζει την ικανότητα/δυνατότητα να βλέπουν τη λογοτεχνία για παιδιά ως ένα πεδίο ευφάνταστων και πρωτότυπων σχεδιασμών, με ιδέες φρέσκες και απελευθερωμένες από διδακτισμούς και εξόφθαλμα μηνύματα, ως αντικείμενο αισθητικής απόλαυσης και όχι ως μέσο διαπαιδαγώγησης.

Όλα τα παραπάνω ειπώθηκαν για να τεκμηριώσω την άποψη ότι από τις ιστορίες που υπέβαλαν οι φοιτητριές μας εύκολα καταλήξαμε σε αυτήν που πασιφανώς υπερτερούσε των άλλων. Η ιστορία της Ελένης Δ. Μορέλλα «Τι είναι τάχα ένα βιβλίο;» ανταποκρινόταν σε ικανοποιητικό βαθμό στα κριτήρια της Επιτροπής, που ήταν:

- η καταλληλότητα της ιστορίας για την ηλικία των μικρών παιδιών,
- να εμπίπτει στο θέμα,
- η αισθητική του λόγου και της εικόνας (εφόσον υπάρχει),
- η πρωτοτυπία,
- η πρόκληση των συναισθημάτων να γίνεται με τρόπο διακριτικό και όχι μελό ή έντονα συναισθηματικό
- οι ιδέες και, κυρίως,
- να μην ενισχύονται οι προκαταλήψεις.

Η ιστορία «Τι είναι τάχα ένα βιβλίο;» είναι γραμμένη σε στίχο αλλά και με ποιητικό τρόπο, με ευαισθησία και τρυφερότητα, ενώ με λίγες λέξεις-εικόνες κάνει μια όμορφη διαδρομή στις θεματικές των ιστοριών που συνήθως διαβάζουν παιδιά μικρής ηλικίας. Χωρίς διδακτισμό, μεταφέρει με ένα μικρό αλλά ουσιαστικό κείμενο την αξία των βιβλίων και την ωφέλεια από την ανάγνωσή τους. Η ιστορία πλαισιώνεται από μια όμορφη εικονογράφηση που συνδυάζεται με τα κειμενικά νοήματα.

Η ιστορία αυτή που συνέγραψε η Μορέλλα αποτελεί ένα πρώτο βήμα στην μακρόχρονη και επίπονη πορεία ενός ανθρώπου που θέλει να γράφει για παιδιά. Η επιτροπή και, γενικά, οι επιτροπές που αναλαμβάνουν να κρίνουν το έργο καθιερωμένων ή νεοεμφανιζόμενων συγγραφέων προσπαθούν να συνδυάσουν ποικιλία κριτηρίων και ευαισθησίες και σίγουρα να ενισχύσουν τους νέους συγγραφείς που θα είναι αυτοί που θα πάρουν στα χέρια τους το μέλλον του παιδικού βιβλίου. Όμως, μιας και όλοι/ες –εκ των πραγμάτων– βρισκόμαστε σε Παιδαγωγικό Τμήμα, δεν μένουμε ανεπηρέαστοι/ες από τον βασικό μας προορισμό: να βλέπουμε το παιδί και τις ανάγκες του προσπαθώντας να παρακολουθήσουμε την οπτική του παιδιού, υιοθετώντας τη δική του παιδικότητα, αλλά εμπλέκοντας αναπόφευκτα και τη δική μας ενήλικη και περισσότερο ή λιγότερο παιδαγωγική ματιά. Ανάλογα, λοιπόν, με το πώς αξιοποιούμε τα εφόδια των Επιστημών της Αγωγής μπορεί να οδηγηθούμε και σε επιτυχημένες ή αποτυχημένες προσπάθειες

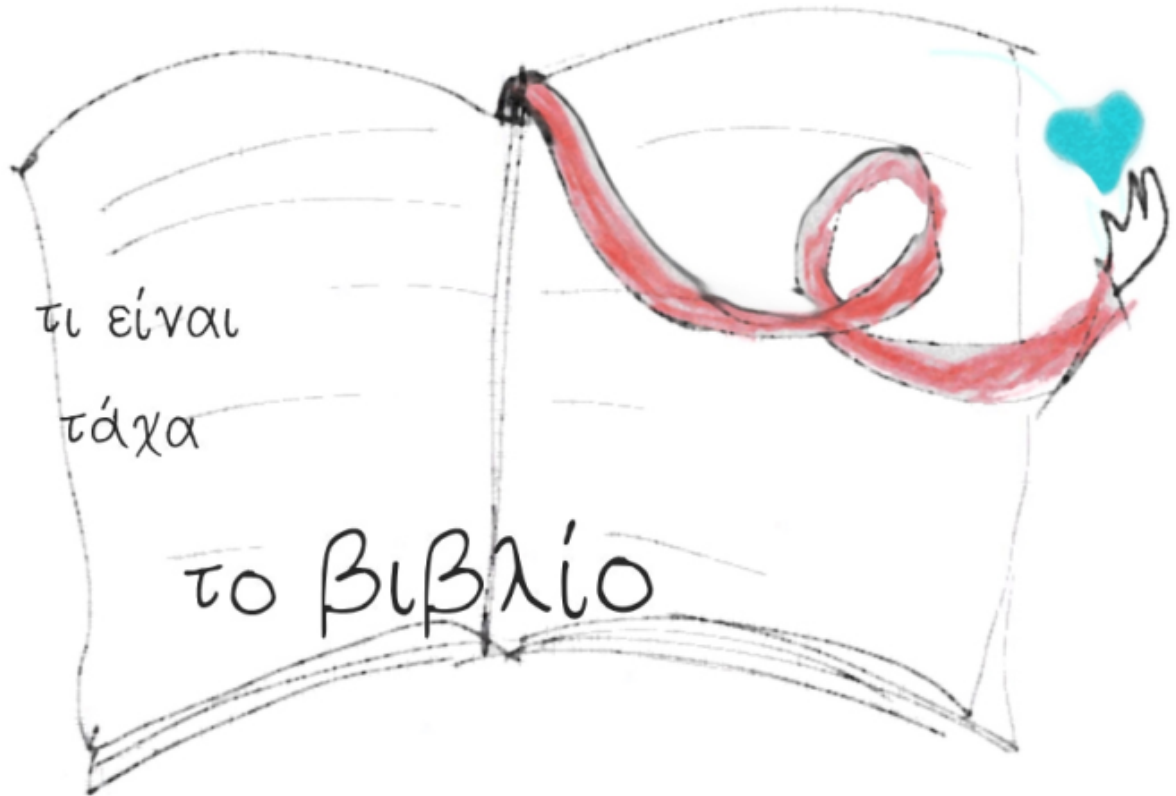
λογοτεχνικής συγγραφής. Αλλά και η κάθε συγγραφή είναι μια δοκιμή και δοκιμή σημαίνει και λάθη, από τα οποία είναι σοφό να μαθαίνουμε για να προχωρούμε.

Όμως δεν μπορώ παρά να κλείσω αυτό το εισαγωγικό σημείωμα, ώστε να απολαύσετε στη συνέχεια την ιστορία «Τι είναι τάχα ένα βιβλίο;», με το παράθεμα που σταχυολόγησα από το βιβλίο *Εκδότες, Βιβλία, Παιδιά* της αγαπημένης μας και αλησμόνητης Σοφίας Γαβριηλίδου¹:

«Όλη η παιδαγωγική τέχνη είναι κακή τέχνη, αλλά όλη η καλή τέχνη είναι παιδαγωγική» (σ. 257). Και με αυτή τη συμβουλή-ευχή μπορούμε να απευθυνθούμε και να απευθυνόμαστε στους φοιτητές/τριές μας.

¹ Γαβριηλίδου, Σ. (2018). *Εκδότες. Βιβλία. Παιδιά*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Ελένη Δ. Μορέλλα 10919 morellae@nured.auth.gr

Μια αγκαλιά από σελίδες;
Τίτλοι, γράμματα, σφραγίδες
Ζωγραφιές και ποιηματάκια
Σκέψεις, σχέδια, στιχάκια

Τι είναι τάχα το βιβλίο;
Χρώμα, τόπος, εργαλείο;
Μήπως είναι μόνο λέξεις;
Η ' παιχνίδι για να παίζεις;

Το βιβλίο όταν ανοίξεις
Κόσμους νέους θα συναντήσεις
Εκεί μέσα ίσως βρεις
Ό,τι θες να φανταστείς
Προσωπάκια που μιλούν
Σελίδες που χαμογελούν

Πειρατές που τραγουδάνε
Και χελώνες που πετάνε
Παθήματα και ιστορίες

Εόρκια, δάση, παραλίες...
Μαγισσούλες που πετούν
Και πουλιά που κέλαηδούν

Γοργόνες, ζώα μυθικά
Γίγαντες και ξωτικά

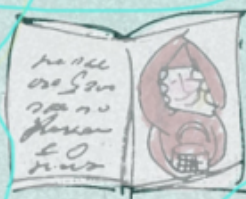
Στου βιβλίου τα δρομάκια
'Ηρωες σαν φιλαράκια
Θα σου κηρίσουν το ένα μάτι
Και θα γίνουν σκαλοπάτι
Σε καστρόπυργους να ανέβεις
Θησαυρούς για να γυρεύεις
Και να ζήσεις ιστορίες
Σε θαυμάσιες πολιτείες

... Ιστορίες ξεχασμένες
Κι απ' το χρόνο μαγεμένες
Στις σελίδες τριγυρνάνε
Και χρυσόσκονη πετάνε

Σαν παιχνίδια ξεχασμένα
Χρήσιμα κι αγαπημένα
Πρόσωπα παλιά θα σε βρουν
Κι απ' το ράφι θα κατέβουν!

Το βραδάκι που νυστάξεις
 ίσως να το αγκαλιάσεις
 Τότε αμέσως το βιβλίο
 Γίνεται σαν ένα πλοίο!
 Στη σελήνη σε πηγαίνει
 Και κομήτες γυροφέρνει...
 Με τριαντάφυλλα μιλάει
 Κι αλεπούδες κυνηγάει
 Και πετάς σε συννεφάκια
 Με όνειρα σαν αστεράκια...

*Εάν χερσε φανδ
 λασθη
 τριναετη
 κλεφας
 φλουε*

Σπίτι θα σε προσγειώσει
 λίγο πριν να ξημερώσει
 Στο κρεβάτι θα ξυπνήσεις
 Και με μιας θα απορήσεις

Μήπως είναι αληθινό
 Το όνειρο το χθεσινό; ...

Μα εκεί δε θα σε αφήσει
 Και στη γη θα σε γυρίσει...

Τι είναι τάχα το βιβλίο;
Χρώμα, μέρος, εργαλείο;

Μήπως είναι μόνο λέξεις;
Η ' παιχνίδι για να παίξεις;

Ζωγραφιές ή ποιηματάκια ;
Σκέψεις, σχέδια ή στιχάκια ;

Είναι φίλος το βιβλίο
Εκδρομή μα και σχολείο

Αεράκι που φυσάει
Όνειρο που τραγουδάει

Σαν παιχνίδι μαγικό
κρύβει μέσα θησαυρό
Φτάνει μόνο να τ' ανοίξεις
Και να του δείξεις .

Σ' ευχαριστώ που με διάβασες!

Το βιβλίο που κρατάς φτιάχτηκε με αγάπη για εσένα και όλα τα παιδιά που τους αρέσουν οι ιστορίες!

Αυτές οι σελίδες είναι για να γράψεις ή να ζωγραφίσεις ε σ ύ !...

...τι σου έκανε εντύπωση στο βιβλίο που μόλις διάβασες;

...ποια σελίδα σου άρεσε περισσότερο;

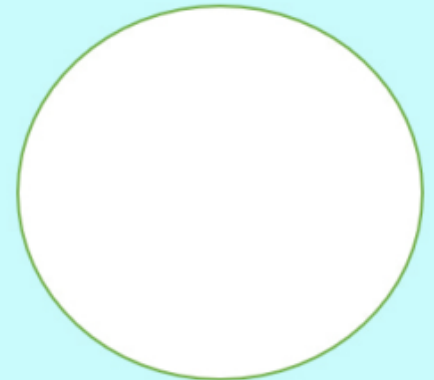

Αναγνώρισες κάποιον ήρωα μέσα στις ζωγραφιές του βιβλίου; Σε ποια σελίδα βρίσκεται;

...ποιο βιβλίο σου αρέσει περισσότερο από όσα έχεις διαβάσει;

Ζωγράφισε τον αγαπημένο σου ήρωα και αυτό που τον κάνει να ξεχωρίζει ή ό,τι άλλο θέλεις!

Διάλεξε έναν τίτλο για ένα φανταστικό βιβλίο που δεν έχεις διαβάσει ακόμη... Μπορείς να τον γράψεις με τη βοήθεια ενός μεγάλου ή να τον ζωγραφίσεις με δικό σου τρόπο!